

Seminarium om aspens naturvärden 20-21 september 2011 i Uppland

Södersjön – fika, välkomstrunda, restaurerad betesmark

Vi började med fika och en presentationsrunda med koosh-boll. De 37 deltagarna var från vitt skilda platser och professioner. Med oss fanns folk från Länsstyrelser, Skogsstyrelse, Naturvårdsverket, kommun, ArtDatabanken, större skogsägare, stiftelser, Norge, experter, forskare, en konstnär och SOF. De hade olika förväntningar på de två dagarna, bland annat hur man kan arbeta med aspen i kulturlandskapet, dess föryngring, hur man ska arbeta aktivt, lära sig mer, ta hänsyn vid avverkningar, kopplingar till nationella vitryggsarbetet, koppling till NOKÅS, vill få tips och idéer om skötsel och nyskapande i och utanför skyddade områden, inspiration till ny bok om asp, veta mer om klövbetning, veta mer om vilka träd som är värdefulla och var de ska finnas, föra vidare kunskapen till andra regioner och kollegor, intressant, bra i samverkansprojekt mellan bla SOF och skogsägare, bra med olika infallsvinklar, undran om hur glest asparna ska stå, koppling till miljöersättningar, trädregler, etc, brandsuccessioner, inspiration till att skriva skötselplaner samt att hela seminariet ska flyta på.

Vi tittade sedan på den restaurerade betesmarken. Markägaren Arne berättade att han lämnat kvar asparna för 20 år sedan och att de nu restaurerat hagmarken så att djur ska kunna beta i den, vilket också skedde. Asparna hade sparats i klungor som var mindre än 0,1 ha, vilket innebär att de inte behövde ritas bort utan inbringar ersättning. Totalt översteg inte mängden träd de regler som finns. Undantag på marker med särskilda värden får bara skrivas in om de speciella arterna verkligen finns på platsen. Brukaren är skyldig att sköta marken i fem år i taget, fast man helst skulle vilja ha en långsiktig plan på 50-100 år. Här finns goda framtida möjligheter. Asparna är fortfarande för unga för att vara intressanta, men på ett lite skadat träd fanns redan aspdyna. Först kommer aspraktbaggarna och aspdynan. Sedan följer fler arter som kan utnyttja att andra arter redan gjort små hål i trädet. Desto äldre, desto fler arter och vissa behöver den döda aspen. Några saker vi diskuterade på platsen var:

- Dokumentera – ta inte bort för mycket i början och gör olika på olika platser
- Spara det som normalt tas bort, dvs det som är fult, knotigt, trasigt, ihåligt, etc
- Satsa på utvecklingsmark i asprakter och/eller intill värdekärnor annars blir det svårt för arterna att ta sig till områdena när de börjar duga åt dem.
- Barktjockleken är viktig för många arter. I odlingslandskapet tenderar asparna att få en ganska slät bark, som inte duger åt ett gäng skalbaggar. Lavarna vill dock gärna ha sol, även om vissa cyanobakterielavar föredrar nordsidan på frihuggna träd.
- Vi måste ha ett samarbete i landskapet och stärka varandras insatser.

- Man måste titta på de historiska aspekterna. Det är onödigt att restaurera marker som inte har en beteshistoria och dumt att restaurera marker som är för blockiga eller på annat sätt olämpliga för att ge foder åt betesdjur.

Björkö säteri – mosaikartat odlingslandskap

Detta är ett mosaikartat område med träd på åkerholmar omgivna av ett plattare odlingslandskap. Det finns en hel del nyckelbiotoper. Vi tittade på en som inte hade en logisk gräns avseende biotopen – det var lika fint ”på andra sidan”. Området har en aspskötselplan som sträcker sig över nästan hela det asprika landskapet. Planen har aldrig satts i verket på grund av resurser och en fundering om hur planerna egentligen borde upprättas. Här påträffades aspslintbock första gången på en lind och man trodde länge att den var knuten till det trädslaget tills den påträffades på asp i Båtfors vid Nedre Dalälven. Arten finns fortfarande kvar i området, liksom aspbarkgnagare. De svarta märkena på rad med savning var från mindre träfjäril. Vi diskuterade bland annat:

- Arbeta i hela området, inte bara enskilda områden. Helhetsgreppet viktigt och samarbete mellan aktörer.
- Nyckelbiotopsgränser är inte alltid facit.
- Värmland har bra samarbete mellan landsbygd och skogsstyrelsen och Västra Götaland har ett projekt mellan myndigheter och skogsägare. Vi måste bli bättre på att vara varandras ambassadörer och sprida kunskap om andra organisationers möjligheter att arbeta med olika områden.
- Brynen ligger i en gråzon, det är inte självklart att den som är först ska bestämma om det ska höra till odlingslandskapet eller skogslandskapet.
- Man kanske kan skapa lite mer död ved här – högstubbar, lågor. Testa i alla fall.

Ramsdalen – brandyta, strategi vid brand, aspens anpassning till brand

Ramsdalen ägs av Harg. De gjorde en avverkning i våras och en vildbrand uppstod. Ett hörn av hygget brann liksom en bit av ett område avsatt som naturvärde. En del av de brända träden på hygget kapades och en del av dessa fördes bort. Det hade redan kommit rotskott från några aspar alldeles intill det brända området. Området ligger i en viktig asptract och har nära till värdekärnor för asp. Vi delade upp oss i fem grupper som fick i uppgift att diskutera värdet av brand för aspinsekter och hur myndigheterna ska agera då skog brinner – finns det ett behov av en strategi?

- Det har inte brunnit så hårt som det ser ut – vi får alltså hoppas på mer rotskott. Runt stenblocken blir det dock extra varmt och vatten kan lägga sig i fickor nu efteråt – så där har man goda möjligheter för fröföryngring av asp.
- Skogsstyrelsen brukar få reda på bränder bland annat genom att det tas upp som försäkringsskador. Räddningstjänsten har inte sina bränder digitalt, man kan dock få

Seminarium om aspens naturvärden 20-21 september 2011 i Uppland

papperskopior från olika lokalkontor. Västerbotten har en branddatabas som uppdateras med data från skogsbolag, skogsstyrelsen och räddningstjänsten. Det kan nästan vara enklare att titta på satellitbilder (90% träffsäkerhet).

- Skogsstyrelsen kan erbjuda naturvårdsavtal för stormskog, dvs minst 30-40-årig skog med tydliga brandskador. Området bör först omvärderas som nyckelbiotop. Biotopskydd går inte att göra av bränd skog, då det inte är en listad biotop – kan man kanske ändra den listan i lagen så att brandfält kommer tillbaka?
- Man kan tala om en optimalfas en tid efter brand. Den vill man gärna göra permanent. Genom landsbygdsprogrammet kan man få bidrag för att stängsla för att gynna aspföryngringen.
- Brända träd attraherar fler arter än träd som dör på andra sätt. Cinnoberbagge påträffas ofta på enstaka aspar som blivit kvar på en bränd yta.
- Det kan vara enklare att hantera bränder som skett på större certifierade skogsbolags mark än på små privata ägares mark.
- Aspslyet som kommit upp kommer att attrahera liten aspglansbagge som äter upp allt grönt. Bladen är goda innan de blir hårdare. Innehåller salicylater.
- Om det riskerar att komma in granbarkborre och mörghorn i kanten av ett område kanske markägarna inte är så sugna på naturvårdsavtal längre.
- Överallt på den brända ytan har det kommit upp rotmurkla. Den ger sig efter några år. Ska man plantera gran så bör man vänta till dess, annars kan den ställa till med problem.
- Harg är certifierade och behöver brandfält på sin mark. Detta område borde vara alldeles utmärkt som en del i deras certifiering. Det spelar ingen roll om branden varit planerad eller spontan.

Ekdalen – litet naturreservat

Ekdalen är ett ganska litet reservat med mycket höga värden knutna till bla asp och ädellöv. Vi har alltså asp och ek alldeles intill varandra, vilket inte är helt ovanligt i länet. Intill ligger ett Natura 2000-område med mycket ung asp. Det finns planer på att utöka reservatet med denna mark. Vissa åtgärder har gjorts i området, bla har ett hygge avvecklats och lämnats för en mer naturlig utveckling. Längs vägen har brynträd huggits fram. Vi tittade på lite olika saker, bland annat:

- En rik förekomst av fertil lunglav indikerar en mycket hög genetisk diversitet av lunglav. Detsamma gäller för garnlav och långskägglav.
- Aspgelélaven hade en apotheciefri zon längs kanten, vilket indikerar att den mår bra.

Föredrag

På kvällen och nästföljande morgon hölls åtta mycket informativa och lärorika föredrag. Samtliga föredrag har lagts upp på länsstyrelsens hemsida, förutom Bengts föredrag. Här följer några av de saker vi fick lära oss på föredragen:

Introduktion – Pär Eriksson, Upplandsstiftelsen

- Komplex hotbild
- Aspen är ett rikbarksträd som även fungerar som boträd och viltföda. Olika substrat är viktiga för olika arter. En asp kan duga åt två generationer cinnoberbagge. Kvalitet och kontinuitet är viktigare än kvantitet.
- På död asp kan man hitta femstrimmig stumpbagge, grön aspvedbock, orange rödrock, barkrödrock och aspbarkborre.
- På levande asp återfinns bland andra liten träfjäril, asppraktbagge, lunglav och aspfjädermossa.
- Bergslagen är mycket utarmat på asp medan Uppland är rikt, bland annat i sina svämskogar. Här kan man till och med påträffa cinnoberbagge på tall.
- Vi måste arbeta i trakter och ha en plan för föryngring. För att kunna ha något att spara måste vi ha en hårdare kontroll på röjning och gallring och röjning direkt innan avverkning.

Aspens ekologi. Lavar på asp – Henrik Hedenås, SLU

- Asp finns mest på produktiv mineraljord – sand eller lera – med ett pH på 4,5-6,7. Den är störningsgynnad och vill ha värme vilket den återfår både på igenväxande odlingsmark och på hyggen. Ungskogen självgallrar sig och producerar mycket död ved – upp till 20 kubik. Blir ofta äldre än björken.
- I Norrland har det huggits mycket asp sedan 1965. Nu håller bestånden på att återhämta sig, men har varken samma kvalitet eller kvantitet som på 1950-talet.
- Aspen återfinns aggregerad i skogen och i landskapet, kopplat till störning och rotskott.
- Gror mycket bra på bränd humus.
- Aspen har ökat i fjällen på bestånds- och landskapsskala.
- Aspen är ett dynamiskt substrat som förändras över tiden.
- Har en unik epifytisk flora i Norrland.
- Förhållandevis stormtålig, men känslig efter ex en frihuggning.
- Grönalglavar finns hela tiden. Vid 70 års ålder, då barken blir grövre, kommer de mer exklusiva cyanobakterielavarna in, ex *Collema*. De finns bara i skogsmark, så asparna i det igenväxande odlingslandskapet är tyvärr inget substitut för cyanobakterielavarna. De får fler parasiter med åldern. Vissa lavar föredrar nordsidan på friställda aspar på hyggen (stiftgelelav och skinnlav).
- Landskapsperspektivet är viktigt. Kvalitet, mängd substrat och arternas spridningsförmåga.

Aspen i ett Norrlandsperspektiv – Lars Wikars, naturvårdskonsult

- Det är ett mycket stort antal arter som snabbt försvinner i de boreala lövskogarna. Det går snabbare för insekter än för kryptogamer då de har en kortare livscykel och kräver mer substrat. Uppland är särskilt artrikt, men flera arter har en nordlig tyngdpunkt. De björklevande arterna trängs norrut.
- Man borde kunna effektivisera arbetet genom att samköra ÅGP för asp, björk, vitryggig hackspett och sälglevande bin.
- Idag avverkas mycket löv, i synnerhet där det finns mycket.
- En friställd äldre asp blir lätt angripen av insekter, tex gråbandad getingbock. Markberedningen skadar rotsystemen. Det är bättre att spara aspar i små grupper, även ur spridningsdynamikssynpunkt.

Aspens naturvärden – Bengt Ehnström, naturvårdskonsult

- Monofaga arter är ofta beroende av nyligen död träd, medan polyfaga arter inte har samma korrelation.
- Sälgen hyser flest fjärilsarter av de svenska trädslagen.
- Det är den döda veden som är viktigast för flest arter. Detta gäller för alla trädslag. Stående död ved klarar sig längre och är antagligen viktigare än lågor.
- Aspen är mat, boplats, konstruktionsmaterial, skydd, mm. Aspslyet är viktigt för bladbaggar, bla aspglansbaggen som bara lämnar kvar bladnerverna. De stressar växten under hela vegetationsperioden. Den unga aspen besöks av bland andra poppelsvärmare, aspfjäril, videspinnare och aspvedbock. En större asp kan attrahera det nattaktiva blåa ordensflytet, aspticka och diverse hackspettar. I håligheterna bildas mulm, eller kompost, vilket lockar andra djur tex vedvivlar. I den döda aspen kan man hitta bla cinnoberbagge, grön aspvedbock och stekelbock.

Asp, klövviltbetning och trädbildning: vad förvaltningen behöver veta – Lars Edenius, SLU

- Ungefär var tredje stam betas årligen. Älgen är värst. Haren betar främst småskott i skogen. Svamp och torka kan försvåra.
- På 70-talet hade vi en topp som är korrelerad, men förskjuten i tiden med en älgtopp.
- Betningen har tydlig effekt på tillväxten men liten effekt på överlevnaden hos småträden. Rönnen har en högre överlevnad än aspen. Aspar mindre än en meter har en hög dödlighet oavsett om de betas eller ej. Aspar över en meter klarar sig mycket bättre utan bete än med bete. Småträden är en flaskhals. Även om aspen betas har den en stor förmåga att överleva, men de flesta skotten växer aldrig till. Vi bör fokusera på trädbildning framför betetrycket.
- Vi kan styra rekrytering och avgång genom att ta naturvårdshänsyn i skogsbruket, men på lång sikt räcker det inte till.
- Det behövs metoder för att mäta hur det går för asparna och deras rekrytering.
- Uppland har både större bestånd och grövre aspar än Västerbotten.
- Volymen asp är betydligt större i skogskanter än inne i skogen enligt Rikskogstaxeringen.
- Vi vet inte hur snabbt aspar dör naturligt.
- Det finns inget data på hur många träd som ryker pga röjning och gallring.

Arbete med asp i skogsbruket - Börje Pettersson, Bergvik skog

- Bergvik lägger ut sin förvaltning till Stora Enso och Korsnäs.
- De har fört in aspen som ett naturvärdesträd i sin certifiering med stöd av naturvärdena knutna till asp och problemet med älgbete. De har alltså skärpt sin certifiering med avseende på asp.
- Har ett handlingsprogram för lövskog på gång. Har en bra bit kvar till de 5% lövdominerade bestånden de eftersträvar. Kan nå detta bli genom att bevara det som finns, gallra och röja i rätt riktning samt avsätta nya områden för rekrytering.
- Håller på med en översyn och har ambitionen att välja ut de områden som ger störst naturvårdsnytta.
- Har genomfört initiala åtgärder i 6 000 av 10 000 ha vitryggsområden. Dessa områden ligger främst längs Nedre Dalälven och Tämnaren.
- Stora Enso har översatt sin röjningsstrategi till 14 språk så det ska bli lite enklare att röja för de som inte har svenska som modersmål. Men det är tufft att röja när det är varmt, svettigt, getingar och täta bestånd. Även röjning inför avverkning är ett problem då många träd som hade kunnat sparas som hänsyn ryker.
- Arbetar även med bränning som de försöker styra till bränningslandskap. Vissa aspområden är med i urvalet av sådana som främst baseras på förekomsten av brandgynnade insekter.

Landskapsstrategi för lövtrakter i Västerbotten – Andreas Garpebring, Länsstyrelsen i Västerbotten

- Västerbotten har gjort en GIS-baserad landskapsanalys av lövtrakter bla vid Vindelns. Det är en lövvärdetrakt med värdekärnor. Är i en bränningstrakt, ingår i KOMET och har dessutom viss konflikt mellan gran och asp.
- Enskilda markägare fångades upp genom skogsägarorganisationer.
- Forskare gjorde en analys och kostnadsuppskattning av vad som är möjligt att genomföra. Det visade sig att det inte skulle bli så dyrt att nå målen.
- Fria avsättningar måste styras till de områden som ger mest.
- För att få mer löv måste man ha en medveten förvaltning.
- Stort intresse från myndigheter, skogsbolag och kommun. Svårt med ideella och enskilda då de måste ta av sin fritid. Markägarorganisationer intresserade, men saknar resurser.
- Brist att målen är visioner och därmed är svåra att följa upp. Man måste ha delmål. Det finns dock inga resurser för uppföljning.

Asp i Uralbergen – Mikael Svensson, ArtDatabanken

- Mikael har besökt ett område i Uralbergen som består av 1 miljon hektar naturskog. Där har man ett högt lövinslag på landskapsnivå och en hög koncentration av löv vid vattendragen. Det finns få större betesdjur.
- På 30-talet brann ett område på 7000 ha. Idag är det en fantastisk lövskog.
- Örtrik fuktig björk-granskog.
- Kulturspåren går högt upp i bergen, men håller på att försvinna.
- Det fanns oerhört mycket död ved i skogarna som brunnit.

- Vi ligger väldigt långt från detta referensområde.

Lyssnarberget – finns det en framtid här

Området blev klassat som nyckelbiotop, vilket gjorde markägarna upprörda. Det blev interimistiskt förbud 1999 och slutligen reservat 2005 med intrångsersättning. Två markägargrupper äger vartannat skifte tillsammans. Den ena gruppen var relativt positiva till reservat. Den andra gruppen har haft marken i generationer och har skött den för att förse sin egen såg med virke. Reservatet omfattar större delen av deras markinnehav. De var mycket negativa och det blev skrivelser i media. Reservatsförslaget var större, men fick minskas för att processen inte skulle avstanna helt. Bland annat blev reservatet delat i två delar utan utvecklingsmark mellan, och några delar söderut och västerut fick också strykas. De ovan nämnda äger marken söder och väster om reservatet. Marken i nordost ägs av Bergvik och har skötts på ett mer rationellt sätt.

Syftet är att bla bevara gammal barrskog och värdefulla aspbestånd. Prioriterade arter är vedskalbaggar knutna till asp, vedsvampar på tall och mykorrhizabildande svampar knutna till gran. Här finns både cinnoberbagge och aspsplintbock. Reservatet är 59 ha uppdelat på två delar. Större delen (49 ha) är gammal barrskog där målet bla är att aspskalbaggar ska förekomma så länge det finns asp i området (dålig aspföryngring). Mindre planteringar och hyggen (8 ha) ska skötas för att gynna aspföryngringen och kontinuiteten av asp i reservatet. Både 50-talsekonomen och häradskartan visar upp en relativt gles utmarksskog.

Samma grupper som dagen innan fick sedan ge sig ut en timme i reservatet för att diskutera:

1. Är reservatet med sin skötselplan tillräckligt för att bevara aspskalbaggarna på lång sikt?
  2. Behöver skötselplanen skrivas om och isåfall hur?
  3. Kan man involvera det omgivande landskapet på något sätt för att bevara aspskalbaggarna på lång sikt?
- Till att börja med borde det göras åtgärder enligt skötselplanen, då det fanns flera bra förslag och en akut igenväxning på hygget vi tittade på. Det är ett stort problem att det saknas resurser och att SP inte har börjat genomföras än, för då kan man ju inte följa upp om skötselplanen är bra eller ej.
  - Man bör ta bort granen på hygget och frihugga några äldre aspar. Det är väldigt mycket björk på hygget och en del av dem behöver nog tas bort, speciellt i de fall aspen redan kommit över beteshöjd och inte behöver de skyddande björkarna längre. Det syntes en del betesskador.
  - När man ändå röjer björk kan man skapa död ved också.
  - Fin gammal skog med bronshjon – naturskog. Gammelskogens skötsel är OK med tanke på barrvärdena. Utvecklingsmarkerna i reservatet räcker inte på kort sikt, utan värdena måste överleva så länge som möjligt i gammelskogen som faktiskt har

Seminarium om aspens naturvärden 20-21 september 2011 i Uppland

ganska mycket 70-80-årig skog. 2-3 generationer av asp är väldigt bra, men det finns dåligt med ung skog och för stor isolering från andra objekt i landskapet. Österut finns en ganska stor vildbränna.

- Man måste ha ett tidsperspektiv på ca 80 år, jämför med områden som Fiby urskog och Harparbolund. Vi måste skapa föryngring. Satsa på rotskott av asp och hugg i närheten av dem. Asp skjuter dock bara rotskott om den orkar, dvs är tillräckligt vital.
- Man borde förstärka luckor i skogen där det finns 40-50-årig asp. Gallra ur gran. Ta även gran och björk i hyggeskanten/skogsbrynet.
- Tallungskogen skulle man vilja testa olika saker i – avverka, bränna, förutsatt att den kan avgränsas. Den gamla vägen är en bra gräns. Tallbeståndet kan man hugga i om brand inte går.
- Fascinerande att se hur asparna i hagen var maximalt utnyttjade av olika arter som ersatt varandra.
- Kan man skapa luckighet och ta ut lite timmer för att gå markägarna till mötes? Plockhuggningen som gjorts har gjorts snyggt. MA kan få timret som en goodwill för att stärka markägarkontakterna.
- Reservatet räcker inte med avseende på föryngringen utan man måste involvera det omgivande landskapet. Kan man involvera Bergviks marker? Livslängden hos de träd som finns känns dock ganska bra.
- Tydlighet om vilka naturvärden man vill gynna.
- Vore bäst att skydda värdekärnor samtidigt som utvecklingsmark – effektivt arbete på lång sikt.
- LIFE och miljöersättningarna motsvarar Naturvårdsverkets förvaltningsbudget i storlek. ÅGP:s minskning är större än 50 % på 2 år.

Vildöknen – värdekärnor och naturvårdsavtal

Vildöknen är ett planerat reservat. En del i norr är naturvårdsavtal sedan 1995. Området består till ungefär 50 % av värdekärna, fastän det är rekommenderat med 70%.

Utvecklingsmarken ska utvecklas till sådan värdekärna. Här finns bla aspbarkgnagare. Den har en släkting som heter *Xyletinus fibyensis*, vilken påträffas på de torra kvistbitarna på aspbetat sly.

Utvecklingsmarken mellan naturvårdsavtalet och värdekärnan duger redan åt vitrygg, men kommer att bli ännu bättre i framtiden – vitryggen kräver stora arealer. Janne hade med sig en stubbe med hål hackade av vitrygg och även en modell av en vitrygg som han fäste på en stam och livfullt beskrev hur hackspetten beter sig då den hackar hål.

Skogsstyrelsen saknar att de inte kan skydda sådana här områden. Naturvårdsavtal görs bara på värdekärnor eller områden som inom 5 år kan bli värdekärnor. Biotopskydd görs bara på nyckelbiotopklassad mark av rätt biotoptyp. Man får minst 8000 kr för varje NA, men aldrig full ersättning.

Seminarium om aspens naturvärden 20-21 september 2011 i Uppland

Det är ny sorts naturvårdsavtal på gång som heter fastighetsavtal. Det gäller för en hel fastighet. Ersättning ges på NO-mark och NS-mark, i övrigt hög ambitionsnivå på resten av fastigheten.

SKS kan ge stöd för att bevara skogens mångfald, tex bränning, stängsling och frihugning av naturvärdesträd.

Slutdiskussion

I samband med fika ställde vi oss i en stor ring på vägen vid Vildöknen. Koosh-bollen togs fram och alla gavs en möjlighet att säga vad de ansåg sig ha fått ut av seminariet, säga det de inte haft möjlighet att säga förrän nu, vad är viktigast att fokusera på i vårt framtida arbete, mm.

- Vi har alla olika utgångspunkter. Så fint här i Uppland – enorm potential – har fått tips om hur den ska utnyttjas.
- Fått se stimulerande miljöer där det dräglar av exklusiva arter här och där. Fri utveckling är inte bra – måste använda historiken. Vi måste visa vad för resurser som behövs. God och riklig mat.
- Konstnärlig inspiration. Lunglaven i Ekdalen var ett konstverk i sig.
- Intressant, nytt, trevligt.
- Kul skötseltänk, vill göra åtgärder.
- Förberedd för remissförslaget och strategitänket.
- Jättekul. Faktadetaljer överallt. Jätteintressanta föreläsningar.
- Kul om det händer något i Vällenområdet.
- Fortfarande förvirrad hur vi ska hantera asp i små objekt.
- Jättetrevligt, jätteintressant, fantastiska lövområden.
- Helt ny syn på asp och triviallöv. Ska bli aspambassadör hemma nu.
- Jättekul, input.
- Intressant om asp och allt möjligt inom naturvård. Många tips och idéer till oss som arbetar i verkligheten.
- Inte bara bokskog är fint, även aspskogar kan vara fina.
- Maria och Elisabet är också drottningar – bra arrangerat. Det är viktigt att artpunkter görs tillgängliga.
- Fantastiskt fina naturreservat i Sverige jämfört med många områden i Skandinavien – detta är gräddan av aspområdena.
- Kunskapsrika, idealistiska Linnémänniskor, vi bör försöka samordna ÅGP mellan länderna
- Givande, vikten av landskapsperspektiv vilket inte ryms inom områdesskydd, säkerställa aspförnygring klurigt och tyngst.
- Tack för att få vara här, svårt sortera alla intryck, kontrast mot fattigare regioner hemma. Kopplingen mellan forskare och fältet underlättas av att man träffas och löser problematiken i fält.
- Tack, jättestort, man behöver inte ha bråttom med asp, skulle vilja haft fler skogsbruksaktörer med på träffen.

Seminarium om aspens naturvärden 20-21 september 2011 i Uppland

- Skogens mångfald – stängsling, bränning och arealstöd, ska träffa landsbygd mer för samordning
- Skötseldiskussioner om bevarande och nyskapande intressant, prioritera är svårt
- Stockholm=Uppland, viktigt ansvar. Lärt sig mycket, mycket att göra
- En del nya perspektiv
- Jättespännande att ta del av allas kunskap
- Ytterligare ett exempel på behovet av samarbete mellan flera aktörer – landskapsperspektivet
- Känt sig som en del av naturvårdsfamiljen för första gången på länge. Har en dröm om att även ett asprikt hygge på Bergvik ska bli värdekärna någon gång.
- Bra med tänk om skötsel, succession
- Djupt imponerad, ska revidera aspboksmanuset bla om älgbeten. Nostalgi – var här första gången 1959 och har följt en del områden. Känns i själen.

Som kuriosita kan även nämnas att vid middagen på tisdagskvällen så sjöngs det två aspsånger – kling klang klockan slår i kanon samt en för dagen påhittad sång med melodin She'll be coming round the mountain when she comes... Text: Jag skalar och jag filar på min asp, du du du. Jag skalar och jag filar på min asp, du du du. Å jag skalar å jag filar å jag skalar å jag filar å jag skalar och jag filar på min asp, du du du. Gjordes med doa-kör och rörelser.

Anteckningar är förda av Maria Forslund 2011-10-05.

De är oredigerade av föredragshållare och kursdeltagare, förutom av Lars Edenius och Henrik Berg som tackas för sina bidrag.